

Halász Péter

Érted, amit láatsz? A szimbólumok, jelképek rejtett jelentései

NSZFI
NEMZETI SZAKKÉPZÉSI
ÉS FELNŐTTKÉPZÉSI INTÉZET

A követelménymodul megnevezése:

Művészetelméleti alapozás és ábrázolási gyakorlat

A követelménymodul száma: 0980-06 A tartalomazonosító száma és célcsoportja: SzT-009-50

ÉRTED, AMIT LÁTSZ? A SZIMBÓLUMOK, JELKÉPEK REJTETT JELENTÉSEI

ESETFELVETÉS – MUNKAHELYZET

Magyarország egy református egyházi közössége azzal a kéréssel keres meg bennünket. Szeretné, hogy tervezzük meg a közösség új gyülekezeti házának belső dekorációját, a biblia egy olyan történetéből merítve, amely a békét és az emberek összetartozását jelképezi. A tervezés során segítségünkre van, hogy használhatunk, olyan szimbólumokat, amelyek nagyon régiek, akár több ezer évesek. Jelentésük azóta lényegében nem változott. A feladathoz kapcsolódó gyűjtő munka során az általunk megtalált szimbólumok elsősorban a keresztény valláshoz és az élet fontos fordulópontjaihoz (születés, növekedés, elmúlás, újjászületés) kapcsolódnak. Ezeknek a jeleknek az alapmintái a térben és időben egymástól távol eső kultúrák népművészetében egyaránt felbukkannak, esetleg más-más növényi, állati alakzatban vagy geometrikus mintában. Az általunk és a megrendelővel történt egyeztetés során a felhasznált legtöbb ősi szimbólum elemi alakzatokra vezethető vissza, amilyen pl. a kör, a négyzet és ezek kereszttel való osztásai, valamint a lépcsőforma és a spirál. A szimbolikus jelek, amelyek köré felépíthetjük az egész dekorációt nemcsak síkon (karcolva, festve) jelenhetnek meg, hanem térbeli formaként is a mi esetünkben szó lehet a gipszdomborműről, sgraffitóról is.

Továbbá ha az ötletünk működőképes, elfogadja a megrendelő és nagyközönség, akár lehet egy új gyülekezeti ház épületek alaprajza, ajándéktárgyak, edények mintázata, viseleti ruhadarabok és azok hímzése, ékszerek alapmotívuma is. A célunk tehát az, hogy a szimbólumaink ne csak dekorációként, hanem ünnepi tárgyakon, szakrális események alkalmával is meg jelenjenek. A tervezési folyamat során, egy olyan bibliai személyt kell, választunk tehát, aki önmagában is a béke és a szeretet szimbóluma. Így esett a választásunk Noé alakjára! Vizsgáljuk meg ezek után, azokat az ábrázolási konvenciókat, amelyek Noé személyére vonatkoznak. A vízözön hajósának semmiféle olyan testi jellegzetessége vagy kezében hordott jelvénye sincsen, amit meglátva nyomban felismerhetnénk: lám, Noé! De ilyenre nem is volt szüksége, hiszen nem ábrázolták őt sohasem egymagában – mint például Jézust, Mózeszt vagy Dávidot –, hanem mindig csak a hozzá fűződő történetek valamelyikében, ahol a cselekményben játszott szerepe nyilvánvalóvá tette kilétét. Ez egyben meghatározta azt a műfajt is, amelyben ábrázolták, hiszen téma és műfaj szoros összefüggésben állnak egymással.

Az égből lezúduló vizet, állatterelést, hajóépítést, szüretet, vagyis mindazt, ami a róla szóló történetekben lényeges, szoborként megformálni lehetetlenség. Ezért Noé alakja a képeken és domborműveken jelenítik meg (a domborművek ugyanis a témaválasztás lehetőségét tekintve közelebb állnak a képhez, mint a szoborhoz, még akkor is, ha szobrokhoz hasonlóan kőből vagy bronzból vannak). A velencei Szent Márk-templom előcsarnokának több kisebb kupolája van. Ezek az ószövetségi történetek ábrázolásának valóságos kincsesbányái – az egyiket a teremtés történetéről szólva már szemügyre vettük. Találunk köztük olyat is, amelyik Noé és a vízözön történetét beszéli el, pompás aranyalapba ágyazva. Látjuk, ahogy betereli az állatokat, majd bevezeti háznépét a bárkába.

1. ábra. Noé bevezeti az állatokat és a háznépét a bárkába. Velence, Szent-Márk templom.
1230 körül

A bárka nem hajóra hasonlít – ami alighanem furcsa lehetett a hajókat jól ismerő velenceieknek –, hanem a bibliai leírásnak megfelelően házra vagy nagy ládára. Nem olyan nagy, hogy a mellette álló emberek és állatok elférnének benne. Ha a középkori művészek emberek mellett fákat, hegyeket, városfalakat vagy éppen hajókat ábrázoltak, sohasem ragaszkodtak a valóságos léptékviszonyokhoz, hiszen akkor az emberek – a jelenetek főszereplői – jelentéktelenné törpültek volna. A természeti részleteket vagy mesterséges tárgyakat, építményeket lekicsinyítették, akárcsak itt a bárkát. A földet egyre magasabban beborító víz tragédiáját számtalan festő választotta témának. Hol kétségbeesett és rémült embereket látunk műveiken, amint egyre magasabb és magasabb hegyekre vergődnek az ár elől, hol már csak a habok között sodródó tetemeiket. Itt most nézzük az esemény egyik, időben legkorábbi ábrázolását, a Bécsi Könyvtárban őrzött, úgynevezett Bécsi Genesis illusztrációját. A habokból kiemelkedő hajó háromlépcsős felépítése pontosan megfelel a bibliai leírásnak, mellette vízbefúltak és fuldoklók kavarognak. De a vízözön története nem maradt meg a zsidó–keresztény mondanokörön belül. Szerepel az iszlám történetei között is, némi módosítással. Szerintük a bárkába menekülteket még egy Iblis nevű ördög is fenyegette. Egy, a 16. századból származó indiai mogul könyvillusztráció azt a jelenetet mutatja, melyben Noé fiai kihajítják a sanda ördögöt a hajóból. Az illusztráció felfogása szerint az egész jelenet inkább humoros, mint tragikus.

2. ábra. Noé bárkája. Illusztráció Hafiz (?) Divánjához (összegyűjtött műveihez). Washington, Freer Gallery of Art. 1590 körül

A már említett velencei mozaikon láthatjuk azt a jelenetet is, amely talán az egyik legfontosabb az ótestamentumi legendák utóélete szempontjából: Noé galambot ereszt ki a bárka ablakán. Tudjuk: a galamb visszatért, csőrében olajággal jelentve, hogy a víz már apadni kezdett, a föld előbukkant – Isten megbékélt az emberi nemmel. Béke!

3. ábra. A galamb mint a béke szimbolumai

A Noé–legenda eseményeiből a köztudat ma már keveset tart számon, a csőrében olajággal érkező fehér galamb azonban modern szimbólum lett: a nemzetközi békemozgalom jelképe. Plakátokon, gyűlések dekorációján újra és újra találkozunk vele. A vízözön után Noé történetének legtöbbször ábrázolt eseménysora lerészegedése és megszégyenülése. Részségét először nézzük úgy, ahogy Andrea Pisano – minden valószínűség szerint Giotto előrajzolását felhasználva – kifaragta egy domborművön. Itt bizony szikrája sincs az emberi nem megmentője, az Isten választottja iránti tiszteletnek. A pocakos Noé úgy hever szőlőlugasában, a csapra vert hordó előtt, mint egy beszszelt firenzei polgár, akit hanyatt lökött a bor. Ruhája a korabeli divat szerinti. Hogy ruhája felcsúszott, altestét mezítelen hagyva – márpedig tudjuk, ez az utódok egy részére áldást, más részére öröklődő átkot hozott –, itt egy tökrészeg ember kacagtató szégyene. Fiai nincsenek jelen. Milyen más felfogásban mutatja Michelangelo a Sixtus-kápolna mennyezetfreskóján ugyanezt! Itt valamennyi szereplő félig–meddig ruhátlan. Így a jelenet elvontabb, jelképszerűbb lesz, nem egy bizonyos, a ruhaszabás által jelölt korhoz kötődik, hanem az örökérvényűség bélyegét viseli. A hatalmas aggastyán részségében is tiszteletre méltó, a világos és sötét felületek éles ellentéte a sors feszültséggel teljes fordulópontját sejteti. Régmúlt időkben a vándorszínészek ekhós szekerekkel járták a vidéket. Egy alkalmasnak látszó helyen letanyáztak, hevenyészett színpadot ácsoltak, nagy csinnadrattával összehívták a mélyen tisztelt publikumot, majd előadták „művészetüket”. Így volt ez a középkori Angliában is, ahol a bibliai tárgyú verses színjátékok, az ún. „misztériumjátékok” között gyakran szerepelt Noé és az özönvíz története.

SZAKMAI INFORMÁCIÓTARTALOM

Az emberi kultúra működése elválaszthatatlan a jelek és jelképek használatától. Az emberi közösségek létezése feltételezi a jelekre épülő folyamatos kommunikációt. A jelek nem önmagukban állnak csupán, hanem szabályok által meghatározott rendszereket alkotnak. E szabályrendszereket egymástól eltérő kultúrákként érzékeljük magunk körül, melyek más és más viselkedési szabályokat írnak elő. A kultúra vizsgálatával foglalkozó antropológiai tudományok – országonként változó elnevezéseiken az etnológia, etnográfia, szociál- és kulturális antropológia – művelői felismerték, hogy a kultúrák tényei nem pusztán önmagukban álló jelenségek, hanem az adott kultúra összefüggésében számtalan esetben még valamilyen többletjelentéssel is telítődnek. Más szóval szimbolikus jelentéssel is bírnak a közösség tagjai számára, valaminek a jeleként értelmezhetők. A szimbolikus kommunikáció tehát állandóan jelen van a társadalmak életében. Ahogy Claude Lévi-Strauss írta: „Minden kultúra felfogható szimbolikus rendszerek együttesének, melyek közül a legfontosabbak a nyelv, a házassági szabályok, a gazdasági viszonyok, a művészet, a tudomány és a vallás... Mindezek a rendszerek a fizikai valóság és a társadalmi valóság bizonyos aspektusainak a kifejezésére törekszenek.

AZ EMBLEMATIKUS ÁBRÁZOLÁS

1. A DIAGRAM ÉS A GRAFIKON

Ha közeledik a félév vagy az év vége, tudod, hogy hasznos egy kis előszámítást végezned arról, hogyan is állsz az érdemjegyek tekintetében. Összegyűjtöd az adatokat tantárgyanként – még az otthon be nem vallott jegyeket is –, és átlagokat számolsz. A felnőttek is csinálnak ilyet mindenféle adatokkal, de ők ezt már statisztikának nevezik. A lényeg az, hogy az adatok begyűjtése, rendszerezése után az összefüggéseket számokkal is kimutatják. „Na jó! Már itt is a matek!” – lehet, hogy ezt gondolod, de ne izgulj, most csak a vizuális megjelenítésről lesz szó. Mert nagyon fontos, hogy a statisztika azok számára is könnyen érthető legyen, akik nem szakemberek. Erre a legjobb eszköz az, ha az összefüggéseket ábrákkal mutatják be. A kép mindig gyorsabban értelmezhető, mint az elemzendő szöveg, és az emlékezet is tovább tartja meg az így kapott információt. A statisztikai adatok, számok közötti összefüggést diagramok segítségével teszik szemléletessé. A diagram sávokban, oszlopokban, kör alakban, szalagokkal, „torta alakban” kifejezett formákban jelenítheti meg az adatokat. A grafikon két változó mennyiség közötti kapcsolatot szemléltető ábra, ahol a jel és a jelzettje közötti oksági viszonyt a kétirányú koordinárendszer mutatja. Ennek egyik fajtája a piktografikus ábrázolás, amelynél az adatokat megjelenítő ábra kapcsolatba hozható az általa kifejezett dolog alakjával. A különféle adatokat, összefüggéseket megjelenítő ábrák a leginkább akkor értelmezhetők, ha alkalmazzák a színek dekoratív és kifejező erejét, áttekinthető egységeket, formákat használnak, megfelelő betűtípust és vonalfajtákat alkalmaznak.

2. AZ IKON

Ha megkérdezzük a „művelt világ” felnővekvő csemetéjét: mi az ikon – arca felderül, és máris közli boldogan, hogy neki is van otthon, mégpedig sok, a számítógépében: „Tudod, azok a kis szögletes gombok, amikkel parancsot lehet osztogatni.” Az ikonok eredetileg szenteket ábrázoló képek, amelyeket különleges technikával festenek fatáblára. Leggyakrabban Krisztust és az Istenanyát ábrázolják. Eredetileg az ikonkészítés közösségi munka volt, amelyben minden munkafázist más-más mesterember végzett, szigorú felügyelet alatt, mert kötelező volt megtartani a hagyományt, az eredeti ősképet. A szó eredete: „veri icona”, amely azt jelenti, hogy „valódi képmás”. Az ikon jelentése a számítástechnikában ma egészen más. A felhasználó számára a grafikus megjelenítésű képernyőn egyszerűsített rajzos ábrával jelölik meg az indítható programot. Az ikon azt jelenti, hogy a jel, az ábra hasonlít az általa jelzett dologra, tárgyra, személyre.

3. A PIKTOGRAM

Gondolj bele, a mai ember élete során sokszor jut idegen helyekre. Amíg régen az emberiség többsége úgy élte le az életét, hogy lakókörnyezete határát alig hagyta el, és az általa ismert szokásrendben élhetett, ma állandóan „jövünk–megyünk, intézkedünk”. Aki pedig ma sem teheti meg, hogy gyakran utazzon, annak ott van a televízió, amely akár percenként és csatornánként más földrészt, kultúrát mutathat neki. Régente például nem voltak százezreket váró rendezvények, ahol a soknyelvű tömeget gyorsan és egyszerűen kell tájékoztatni. Nem volt annyi információ, amivel meg kellett birkózni. Nem volt annyi szabály, amit, ha kellett tartani. Nem volt annyi áru, amit meg lehetett venni stb., stb. Ugye, te is tudod folytatni a sort? A piktogram általában abban különbözik az ikontól, hogy ez előbbit tudatosan kiválasztott szerkezettel és rendszerben megtervezik. Azt, hogy éppen melyik elnevezés – az ikon vagy a piktogram – a helyes, mindig az adott ábra döntheti el. E tájékoztatási forma az 1972-es müncheni nyári olimpián indult világ körüli útjára a televíziós közvetítés segítségével. Az egyes sportágak azonosítására az újság-okban és a tévében ugyanazt a jelet használták, ezekkel hívták fel a nézők figyelmét, hogy a következőkben milyen versenyekről kapnak hírt. A tervezők az egyes sportágak legjellegzetesebb mozdulatait és eszközeit választották ki, majd ezeket foltszerűen és bizonyos rendszerben ábrázolták. A világ azonnal elfogadta ezt a kommunikációs módot, és ez adott alapot arra, hogy megkezdődjön egy tudatos jeltervezés, a piktográfra nemzetközi elterjesztése.

4. A SZIMBÓLUM

A „szimbólum” – görög eredetű, latinositott szó, jelentése: jel, jelkép. A szimbólumok kétféleképpen keletkeznek: a jel és jelentettje közötti viszony vagy természetes módon, vagy megállapodásszerűen alakul ki. Használunk, megértünk olyan szimbólumokat, amelyek nagyon régiek, akár több ezer évesek. Jelentésük azóta lényegében nem változott. E megtalált szimbólumok elsősorban a vallásokhoz és az élet egyéb fordulópontjaihoz (születés, növekedés, elmúlás, újjászületés) kapcsolódnak. Ezeknek a jeleknek az alpmintái a térben és időben egymástól távol eső kultúrák népművészetében egyaránt felbukkannak, esetleg más-más növényi, állati alakzatban vagy geometrikus mintában.

A legtöbb ősi szimbólum elemi alakzatokra vezethető vissza, amelyen pl. a kör, a négyzet és ezek kereszttel való osztásai, valamint a lépcsőforma és a spirál. A szimbolikus jelek nemcsak síkon (karcolva, festve) jelenhetnek meg, hanem térbeli formaként is (például épületek alaprajza, edények mintázata, viseleti ruhadarabok és azok hímzése, ékszerek stb.). Az ősi szimbólumok elsősorban ünnepi tárgyakon, szakrális események alkalmával jelennek meg. A Nemzeti szimbólumunk, a magyar címer. Magyarország mai felségjelvénye évezredes elemeket őriz, így értelmezése többretegű lehet. A címer pajzsán jobbról, vörössel és ezüsstel hétszer vágott mező látható, amelyek az ősi uralkodóház színei. A pajzs balról a vörös mezőben zölddel festett hármashalom a nemzet földjét jelképezi. A hármashalom közepén látható nyitott leveles aranykorona és az ebben álló ezüst, talpas kettős kereszt az állami és vallási függetlenséget és önállóságot jelöli. A 19–20. századi kommunikáció során egyre több jelkép értékű ábrát használnak fel. Ezek jó része az ősi alapformákhoz visszanyúló, de azokat inkább hétköznapi közegben felhasználó, megtervezett jelvények, emblémák. A kitalált szimbólumok is valamely fogalom elvont, érzékelhető jelképei, megismerhetők. Az emblémák, márkajelek, áruvédjegyek, közlekedési táblák megállapodás szerint terjednek el. Napjainkban szinte megszámlálhatatlan az a sokféle szimbólum, amit a közlekedésben, a tudomány egyes ágaiban és a reklámban felismerünk, illetve használunk. A KRESZ több mint 100 jelet használ, és ez nemzetközi is, a Föld szinte valamennyi országban érthető.

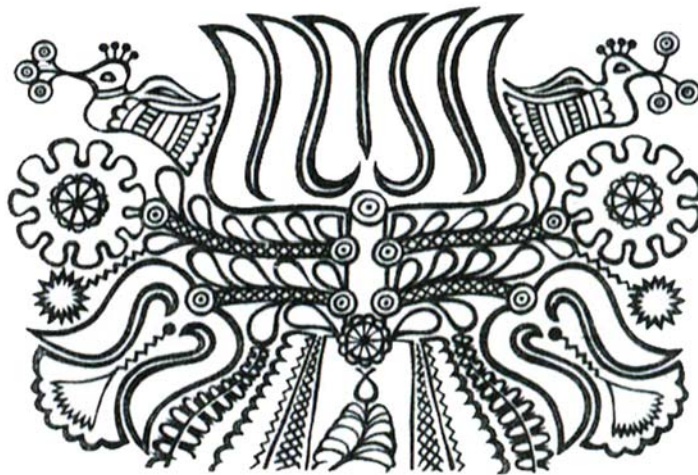

4. ábra. Ősi szimbólumok többek között a kígyó, a sárkány, a madár és más szárnyas lények meg-jelenítése. Az ourobosz A saját farkát lenyelő vagy a testéből újjászülető kígyó az öröklét jelképe

TANULÁSIRÁNYÍTÓ

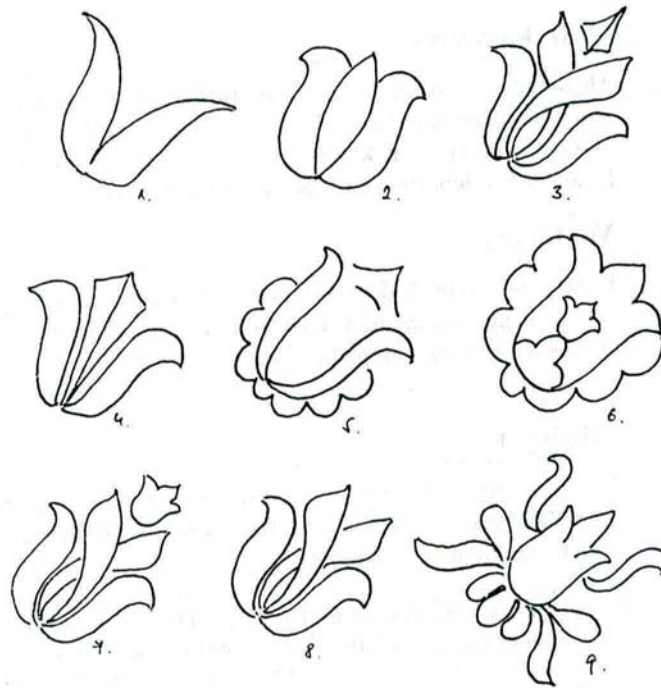
A tulipán, mint a virág, a nőiséget jelképezi. A francia virágnyelvben a szerelem megvallásának a jele. Közép-Ázsiában a Tavasz, a kiviruló természet szimbóluma. Külön tulipán ünnep van a Tádzsikoknál a fiatal lányok részvételével, valamint Törökországban a Boszporusz partján az első virágok megjelenésének idején, ahol a mulékony, de erős szerelem jelképe lett. A magyar népdalok hasonló formájuk miatt váltakozva említik a tulipánt és a liliomot, s ennek jelentései a tulipánra is átvihetők, bár a tulipán, különösen a piros szín, az érzékiséget szimbolizálja, szemben a liliom szűzies megjelenésével. A magyar népművészetben igen gyakori a tulipán ábrázolása, jelle alakult formája megtalálható a kapufélfákon, fejfákon, kályhacsempén, cserépkorsón, szűrhimzésen és a szerelmi ajándékokon így faragott guzsalytalpon, sulykolón és mángorlókon. Ez a gyakori előfordulás azt sugallja, hogy nem pusztán virágjelképről, hanem valami általánosabb jelentésű jelről van szó.

A tulipán jelképek kontextuális (a környezetet is figyelembe vevő) elemzése során kiderült, hogy olyan női jelképről van szó, amely egyben költőien átfogalmazott vulva ábrázolás, vagyis a tulipánt lényegében a két széttárt combnak és az „élet kapujának” ikonikus ábrázolása. Ezt kivált a szerelmi ajándékok jelképeinek elemzése alapján lehetett világosan kimutatni, ahol a tulipán szívvel együtt, gyakran egymásba rajzolták a két jelképet, ezzel fejezve ki a szerelmi üzenet lényegét. Erotikus jelkép voltát megerősíti az a Tény is, hogy a kapufélfákra vésték, mert közsímt volt a nemi szervek gonosz távoltartó szerepébe vetett hit, a görögöktől egész a belső ázsiai mongolokig.

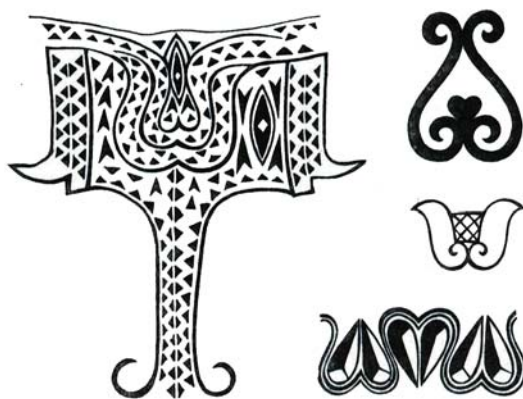
5. ábra. Tulipános életfa szúralátét

A következő rajzon a székelyek különböző női életkorokat jelképező tulipán motívumait látja. Tanulmányozza a lapot, majd tervezzen egy kiválasztott virág stilizált változataiból különböző dekoratív alakzatokat. Lényeges, hogy a tulipánforma, mindegyikben felismerhető legyen!

6. ábra. 1. Villás tulipán: 10–12 éves lányka 2. Hegyes tulipán: 13–15 éves serdülő lányka 3. Lándzsás facsart tulipán: 16–17 éves nagyleány 4. Lándzsás tulipán: menyasszony 5. Ajakos tulipán: másállapotban lévő menyecske 6. Fias tulipán: anya kifejlett magzattal 7. Facsart tulipán: szülő nő 8. Facsart tulipán–nő már nem szülőképes 9. Szakállas tulipán: öregasszony

Megoldás

7. ábra.

ÖNELLENŐRZŐ FELADATOK

1. feladat

Készítsen piktogramokat, amelyekkel emberi tulajdonságok jelezhetők! Ha egész osztály végzi a feladatot, legjobb 3–4 tanulónak ugyanazt a tulajdonságot adni feldolgozásra.

2. feladat

Saját jeleket kialakítva, Írják le a következő történetet: Tizenöt férfi elindult nyomot keresni két napon át. Mikor megpihentek, folyót pillantottak meg. Útjukat csónakon folytatták tovább. Háborús idők jártak, nagy ínség uralkodott. Sokan közülük megbetegedtek és meghaltak. Mikor újra megpihentek, három napig egy helyben voltak, majd megpillantottak Egy tanácsadót, aki azt mondta nekik, hogy kössenek békét. Meg is tették, és ellenségeikkel elszívták a békepipát.

3. feladat

Keress a különféle prospektusokban, újságokban, könyvekben grafikusán ábrázolt adatokat!

4. feladat

Készíts állatmotívumokat használó mintarendszert!

5. feladat

Készíts dohányzás ellenes piktogramot!

6. feladat

Tervezz ikonszerűvé redukált állatfigurát! Készíts több variációt egy témára!

7. feladat

Készíts pecsétnyomómintát, fa hengerek és szivacslemez segítségével! Célszerű csoportosan végezni a feladatot, hogy mindenki a saját mintáját tudja elkészíteni!

8. feladat

Értelmezd az alábbi jeleket. Feltétlenül magyarázd meg legalább a következőket: mit ábrázol, mi a jelentése; hol használhatják?

8. ábra.

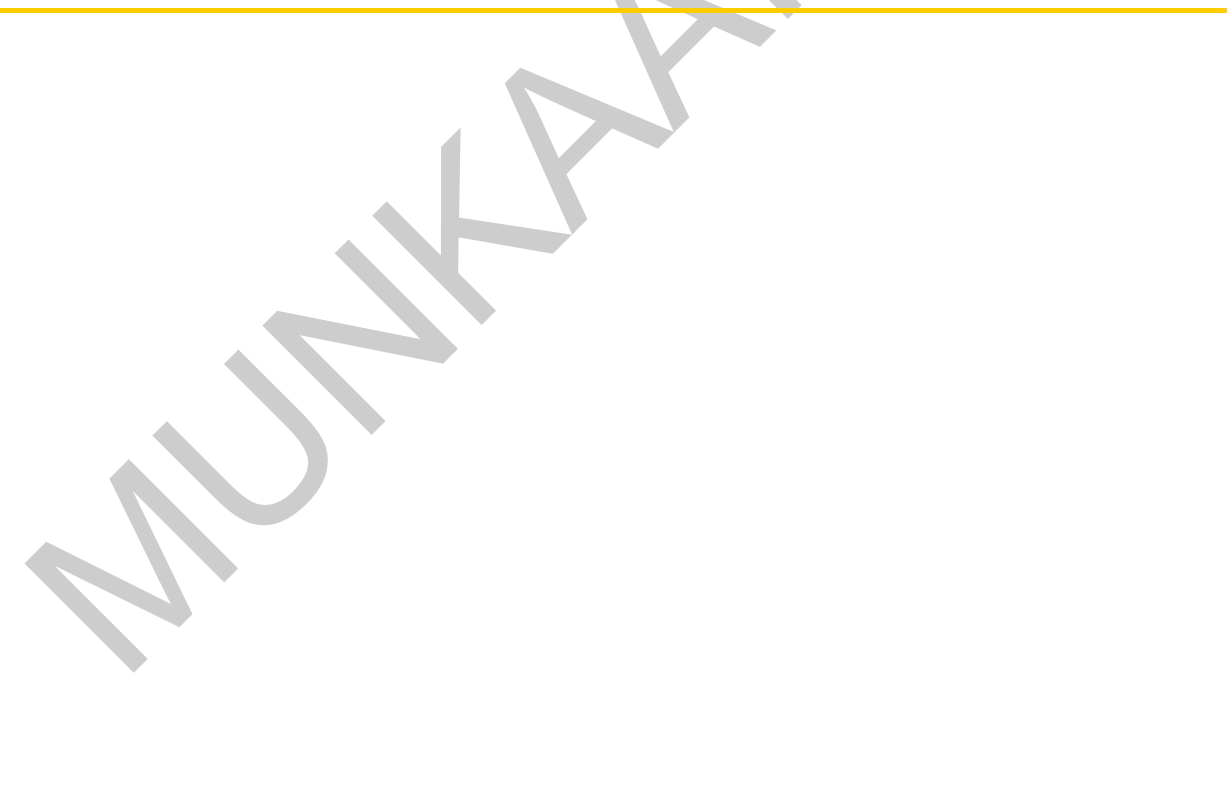
9. ábra.

10. ábra.

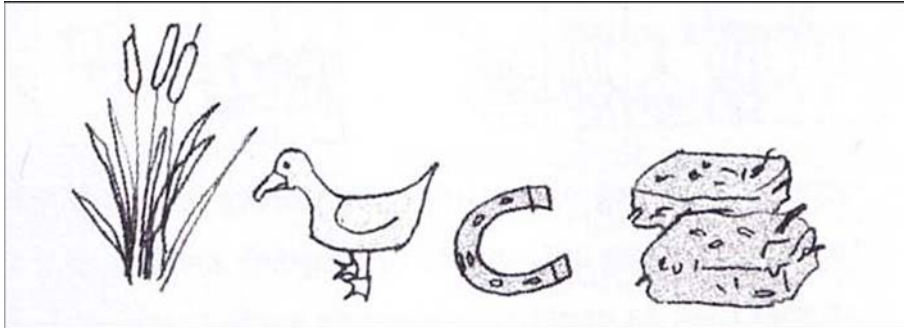
9. feladat

Tervezz olyan piktogramot, amely az emberek összetartozását fejezi ki!

10. feladat

Készítsen képrejtvényt, mint a szóírás mai megfelelőjét! Mintaképen bemutatható Arany János híres képrejtvénye, amely jó példa arra, hogy régen valahogy így olvasták a szóírást.

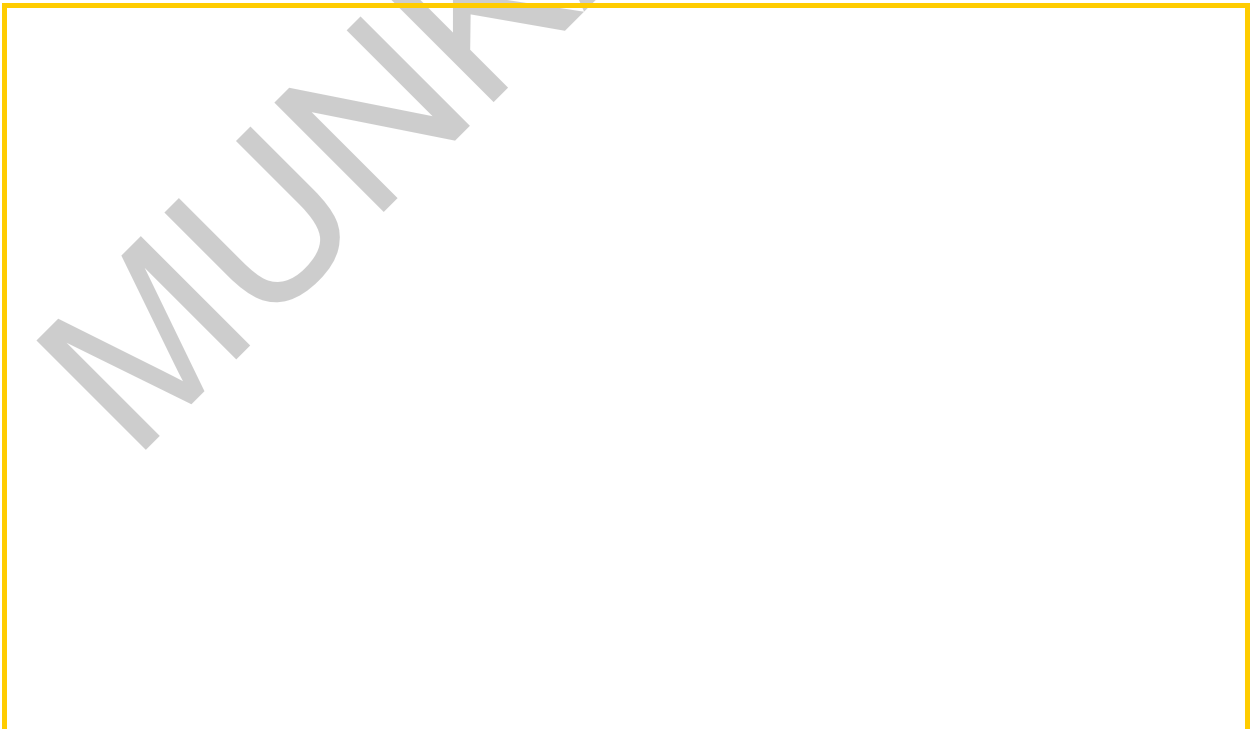
11. ábra.

Megfejtés:

Sás+kacsa+patkó+vályog = Sáskacsapat kóvályog

11. feladat

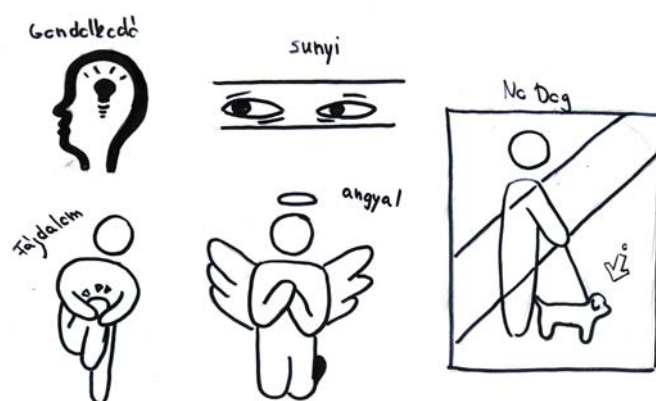
Egy szöveget vagy egy fiktív történet mesélj el képekben. Alakítsatok csoportot és kezdjétek el a körbe mesélést. Azaz a tanár vagy a csoportvezető elkezd, majd mindenki hozzá tesz valamit! Készítsük el közös képi történetünket és rajzoljuk meg!

MEGOLDÁSOK

1. feladat

Egy lehetséges megoldás:

12. ábra. Kovács Veronika Gábor Áron "Művészeti Iskola" szakközépiskola, Miskolc

2. feladat

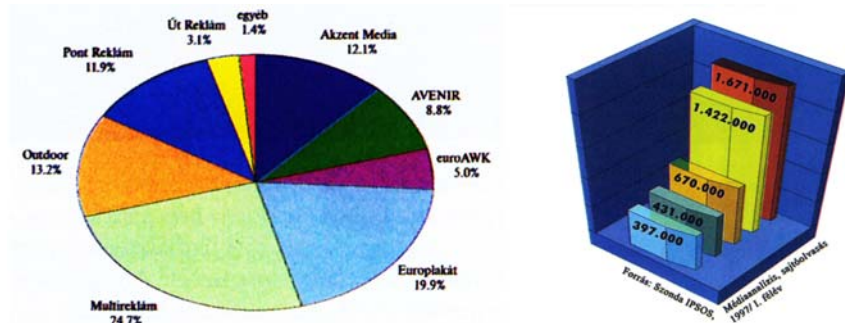
Egy lehetséges megoldás:

13. ábra. A Gábor Áron "Művészeti Iskola" szakközépiskola archívumából, Miskolc

3. feladat

Egy lehetséges megoldás:

14. ábra. Az óriásplakát táblák számának alakulása és a Médiaanalízis diagramjai

4. feladat

Egy lehetséges megoldás:

15. ábra. Csontos Vanda Gábor Áron "Művészeti Iskola" szakközépiskola, Miskolc

5. feladat

Egy lehetséges megoldás:

16. ábra. A Gábor Áron "Művészeti Iskola" szakközépiskola archívumából, Miskolc

6. feladat

Egy lehetséges megoldás:

17. ábra. Antal Krisztián Gábor Áron "Művészeti Iskola" szakközépiskola, Miskolc

7. feladat

Egy lehetséges megoldás:

18. ábra. Észtországi nemzetközi ifjúsági találkozó 2008

8. feladat

A helyes magyarázatok tartalma, kulcsszavak:

- a) veszélyt jelez, figyelmeztet arra, hogy veszélyes/harapós állat van a közelben// a kerítésen túl, ezért vigyázni kell, túl közel menni, benyúlni nem szabad/nem ajánlott; az állatban ábrázolhat kutyát és a jel lehet családi ház kerítésén, ábrázolhat medvét és a jel lehet állatkertben.
- b) tiltás; fűre/virágokra/ a zöld területre lépni tilos, rajta járni nem szabad; akik rálépnek, összetapossák, tönkreteszik a kertet/parkot/füvet; kertben, parkban.
- c) veszélyt jelző, figyelmeztető jel; télen – ezt a hópihe-jel is mutatja – a háztetőről hó csúszhat/eshet a gyalogosokra és a járda mellett parkoló autókra; házak/épületek falán.

9. feladat

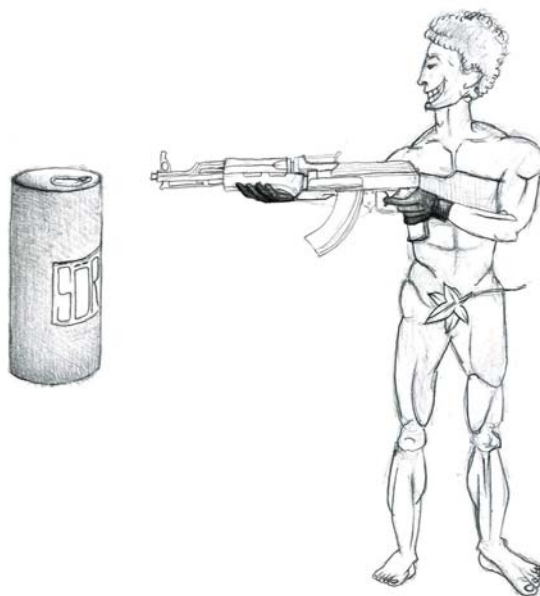
Egy lehetséges megoldása

19. ábra. Király Anna a miskolci "Gábor Áron" Művészeti Iskola

10. feladat

Egy lehetséges megoldása

20. ábra. Szeszák Ádám a miskolci "Gábor Áron" Művészeti Iskola tanulójának a saját nevére készített képrejtvénye

11. feladat

Egy lehetséges megoldása

IRODALOMJEGYZÉK

FELHASZNÁLT IRODALOM

Cifka Péter – Friss Gábor – Kertész István – Tótfalusi István– Képek és Jelképek. Móra Ferenc kiadó, Budapest, 1988.

Hoppál Mihály–Jankovics Marcell–Nagy András–Szemadám György: jelképtár: Helikon, Budapest, 1997. Horányi Özséb:

AJÁNLOTT IRODALOM

Andor Csaba: Jel– kultúra–kommunikáció. Gondolat, Budapest, 1980. Biedermann, Hans: Szimbólumlexikon. Corvina, Budapest, 1996.

Buda Béla: Kommunikációelméleti szöveggyűjtemény. Tankönyvkiadó, Budapest, 1973.

Jel, jelentés, információ. Magvető, Budapest, 1975.

Horányi Özséb– Szépe György: A jel tudománya. Gondolat, Budapest, 1975

A(z) 0980–06 modul 009–es szakmai tankönyvi tartalomeleme
felhasználható az alábbi szakképesítésekhez:

A szakképesítés OKJ azonosító száma:	A szakképesítés megnevezése
54 211 01 0000 00 00	Alkalmazott fotográfus
54 211 02 0000 00 00	Bőrműves
54 211 03 0000 00 00	Bútorműves
54 211 04 0000 00 00	Dekoratór
54 211 05 0000 00 00	Díszlet- és jelmeztervező asszisztens
54 211 06 0000 00 00	Díszműkovács
54 211 07 0000 00 00	Divat- és stílustervező
54 211 08 0010 54 01	Általános festő
54 211 08 0010 54 02	Díszítő festő
54 211 09 0010 54 01	Alkalmazott grafikus
54 211 09 0010 54 02	Képgrafikus
54 211 10 0000 00 00	Keramikus
54 211 11 0000 00 00	Könyvműves
54 213 03 0000 00 00	Mozgóképi animációkészítő
54 213 03 0100 31 01	Animációs film-rajzoló
54 211 13 0010 54 01	Aranyműves
54 211 13 0010 54 02	Cizellőr
54 211 13 0010 54 03	Drágakőfoglaló
54 211 13 0010 54 04	Ezüstműves
54 211 13 0010 54 05	Fémműves
54 211 13 0010 54 06	Lánckészítő
54 211 14 0000 00 00	Porcelánfestő és -tervező asszisztens
54 211 15 0010 54 01	Bronzműves és szoboröntő
54 211 15 0010 54 02	Díszítő szobrász
54 211 15 0010 54 03	Kőszobrász
54 211 16 0010 54 01	Kézinyomó
54 211 16 0010 54 02	Kéziszövő
54 211 16 0010 54 03	Kézműves
54 211 16 0010 54 04	Textilrajzoló és modelltervező asszisztens
54 211 17 0000 00 00	Üvegműves
54 211 18 0000 00 00	Zománcműves
52 214 01 0000 00 00	Lakberendező

A szakmai tankönyvi tartalomelem feldolgozásához ajánlott óraszám:

16 óra

MUNKANYAG

A kiadvány az Új Magyarország Fejlesztési Terv
TÁMOP 2.2.1 08/1–2008–0002 „A képzés minőségének és tartalmának
fejlesztése” keretében készült.

A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap
társfinanszírozásával valósul meg.

Kiadja a Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Intézet
1085 Budapest, Baross u. 52.

Telefon: (1) 210–1065, Fax: (1) 210–1063

Felelős kiadó:
Nagy László főigazgató